

دکتر سیاوش شایان

معلمان پژوهشگر و اندیشمند

با شیوه‌های مختلف در جهت تعالی خویش می‌کوشند؛ گروهی ادامه تحصیل می‌دهند و هم‌زمان با تدریس در کلاس درس در کلاس‌های مراکز آموزش عالی شرکت می‌جویند، روش‌های تحقیق می‌خوانند و یاد می‌گیرند و تمرین می‌کنند و در نهایت به پژوهشگر تبدیل می‌شوند. گروهی دیگر کلاس درس را یک موتور حرکتی برای تعالی خود می‌دانند، از پرسش‌ها و کنجکاوی‌های دانش‌آموزان، دانشجویان یا دانشجومعلم‌ان استقبال می‌کنند و از این پرسش‌ها به‌عنوان موادی خام برای تفکر بهره می‌گیرند، راه‌حل پیشنهاد می‌کنند، می‌کاوند، با دیگران به مذاکره و مشورت می‌پردازند و در نهایت، پاسخ سؤال‌ها را می‌یابند و آن‌ها را به پرسنده ارائه می‌دهند و خود، از شیوه جست‌وجوی پاسخ بهره می‌برند و آرام آرام به معلمی پرسشگر و اندیشمند تبدیل می‌شوند که می‌توانند راهگشای تفکر و اندیشه برای دانش‌آموزان یا دیگر مخاطبان باشند. علاوه بر دو شیوه ذکر شده، به نظر می‌رسد راه‌های دیگری نیز برای تبدیل شدن به معلم پژوهشگر و اندیشمند وجود دارد: تکیه بر خویش و یافته‌هایشان و استفاده از تجربیات معلمی در جریان سال‌های تدریس در کلاس درس. این‌گونه معلمان همواره در صدد ارائه آموزش‌ها

یکی از آرزوها و آرمان‌های دستگاه‌های تعلیم و تربیت در کشورها، پرورش معلمان اندیشمند و پژوهشگر است؛ یعنی معلمانی که عشق و علاقه به پژوهش و اندیشه‌های نو در تاروپود وجودشان نهادینه شده باشد و با رویارویی با مسائل جدید آموزشی یا موضوع تدریستان در مدرسه بتوانند با بهره‌گیری از آموزش‌های پیشین خود و تفکر در باب مسئله مورد نظر، راهگشای خویش باشند و پس از حل مسئله، یافته‌های خود را با دیگران از طرق مختلف (شفاهی یا کتبی) مبادله کنند. مسلم است که مدیران مدارس نیز می‌توانند از خدمات و یافته‌های علمی این معلمان سود جویند و برای بهتر مدیریت کردن نهادهای آموزشی از این گوهرهای گران‌بها بهره‌گیرند.

گمان نمی‌رود در ایران و در دستگاه‌های آموزشی و تربیتی ما نیز، کسی با پرورش چنین معلمانی موافق نباشد و از وجود آنان استقبال نکند. اما سؤال اینجاست که آیا معلمان پژوهشگر و اندیشمند به‌طور ذاتی دارای چنین خصایصی هستند یا به مرور زمان و با مطالعه و کسب تجربه یا گذراندن دوره‌های ضمن خدمت و آموزش‌های کلاسیک به چنین مرتبه‌ای دست می‌یابند؟! به نظر می‌رسد این‌گونه معلمان

به مخاطبان با شیوه‌های تازه هستند. آنان هر جلسه کلاس درس را تجربه‌ای نو و فرصتی برای اعتلای خود می‌دانند. مجموعه سؤالات مطرح شده در کلاس را در نظر می‌گیرند، نقاط ضعف و قوت خود را در کلاس یادداشت می‌کنند، ابزارهای انتقال مفاهیم درسی، روش‌ها و مهارت‌های مرتبط با علم مورد نظر و نگرش‌های ارائه شده در کلاس را ارزیابی می‌کنند و در نهایت، در جهت بهبود هر چه بهتر آن‌ها می‌کوشند. فصلنامه رشد آموزش جغرافیا نیز، خود را یکی از ابزارهای اعتلای معلمان پرسشگر و اندیشمند در نظر گرفته است. ما همواره از دبیران و مخاطبان خود خواسته و می‌خواهیم که تجربیات آموزشی خود را در کلاس‌های درس یادداشت و ارزیابی کنند و به جست‌وجوی راه‌های بهبود و غنای بیشتر کلاس‌های درس بپردازند و پیشنهاد دهند و در نهایت، آن‌ها را برای مجله رشد آموزش جغرافیا بفرستند تا با نام خودشان در مجله چاپ شود و در دسترس دیگر همکارانشان قرار گیرد. ما فقط به دریافت و چاپ تجربیات کلاسی معلمان اکتفا نمی‌کنیم، بلکه مطالعه شیوه‌های آموزش جغرافیا در کشورهای دیگر (مطالعه تطبیقی آموزش جغرافیا)، یافته‌ها و آموزش‌های دریافتی در دانشگاه‌ها

و مراکز آموزش عالی درباره مسائل جغرافیایی (آموزش‌های کلاسیک) و شیوه‌های بهره‌گیری از عناصر و پدیده‌های طبیعت در آموزش مباحث جغرافیایی (جغرافیای پیرامون) نیز، از مباحثی هستند که می‌توانند به عنوان محتوای یک مقاله آموزش جغرافیا، تدوین و برای مجله رشد آموزش جغرافیا ارائه شوند. به تازگی شنیده می‌شود که مقالات دبیران در فصلنامه‌های آموزشی مثل رشد آموزش جغرافیا در ترفیع معلمان و دبیران در نظر گرفته نمی‌شود! علاوه بر اینکه چنین رویه‌ای در فرهنگ کشور عجیب و غریب می‌نماید، این سؤال مطرح می‌شود که مگر معلم پژوهشگر و اندیشمند می‌تواند صرفاً برای دریافت امتیاز، پژوهشگر و اندیشمند شمرده شود و فعالیت کند؟! پژوهشگری و اندیشه‌ورزی از خصوصیات ذاتی افراد به شمار می‌رود و به امتیاز و ارتقا و این و آن ارتباطی ندارد. البته معلمان پژوهشگر و اندیشه‌ورز مسلماً باید در صدر نشینند و قدر ببینند، چرا که از جمله انسان‌های شریف و ارزشمند این اجتماع هستند و اگر جامعه‌ای بر مبنای عدالت بنیاد شده باشد، ناگزیر هنرمندان و اندیشه‌ورزان مورد اقبال قرار می‌گیرند و صدرنشین می‌شوند و به حکم عدالت اجتماعی، اوضاع بهتری خواهند داشت.